

Het oerrund, een levende legende

Uitgeverij Roodbont heeft een interessant boek uitgegeven over de achtergronden van een project waarin het uitgestorven oerrund teruggefokt wordt. Het is een initiatief van de stichting Taurus samen met Rewilding Europe en ARK Natuurontwikkeling. Het is een boek geworden met veel informatie over de geschiedenis van het (oer)rund, de rol die het speelde bij begrazing, de domesticatie en over de rassen van nu die het meest op het oerrund lijken. Het boek is geïllustreerd met schitterende tekeningen en foto's.

Sinds 2008 doet de Stichting Taurus een serieuze poging om het oerrund terug te fokken. 'Het eindresultaat moet eruitzien als een oerrund en zich gedragen, eten, paren en poepen als een oerrund.' Het resultaat mag niet te onderscheiden zijn van het oerrund. Het dier wordt voorlopig Tauros genoemd, het Griekse woord voor stier. Door de verwerking van grote hoeveelheden cellulose, zijn kudde- en trekgedrag en zijn reproductiecapaciteit was het oerrund een sleutelsoort onder de grazers. Het oerrund heeft in Europa diepe sporen

achtergelaten in onze open landschappen en het heeft de wordingsgeschiedenis van Europa bepaald.

Begrazen van landschappen

Op dit moment ontstaat op het Europese platteland een nieuwe situatie: herders en arme boeren verlaten op grote schaal het platteland. Ze laten jaarlijks bijna een miljoen hectare over aan de natuur. Uitgestrekte open landschappen, die eeuwen geleden de wilde paarden, steenbokken en oerrunderen verloren, verliezen nu ook de

gedomesticeerde soortgenoten. Zonder grazende herbivoren raken open landschappen heel snel overwoekerd met struiken en jong bos. Het wordt tijd voor de post-domesticatie, waarin oorspronkelijke inheemse herbivoren opnieuw doen wat ze altijd deden: het begrazen van landschappen. Dat is voor de initiatiefnemers de belangrijkste drijfveer om het oerrund terug te fokken: we hebben een dier nodig met de combinatie van erfelijke eigenschappen die het oerrund bezat.

De domesticatie van het oerrund

De mens deelt een lange geschiedenis met de stier en de koe. Beide zijn verbonden met de identiteit, de geschiedenis en de economie van de mens. Onze cultuur, keuken, instellingen, religies, reclame, mode, kunst en design zijn allemaal beïnvloed door onze verhouding met het vee gedurende de laatste tienduizend jaar. Vanaf negenduizend jaar geleden nam de omvang van de populaties van wilde dieren in hoog tempo af door het jagen van de mens. Daarna veranderde de mens van jager en verzamelaar in herder en landbouwer. Het oerrund werd toen gedomesticeerd. Maar door de jaren heen, met de Romeinen als grote boosdoeners, bleef er gejaagd worden op het oerrund, totdat uiteindelijk het laatste oerrund in 1627 in Polen werd gedood.

Het oerrund was groot: stieren hadden een schouderhoogte van 155-180 cm en koeien van 135-155 cm. Het verschil in afmetingen tussen stieren en koeien was groot. Het oerrund had een atletisch lichaam. Het was snel en behendig met grote horens en zware nek- en schouderspieren. Koeien hadden

Oerrund, stier (Rewilding Europe en Wild Wonders of Europe)

Staffan Widstrand

een kleine uier. Ze paarden in de late zomer, zodat de kalveren na de winter geboren werden en er genoeg gras was. Voor de domesticatie was gras hét voedsel voor het oerrund. Na de domesticatie blijkt uit een studie van de gevonden kiezen van het oerrund dat het verdrongen was naar marginale gronden. In de herfst aten ze eikels en in de winter struiken, twijgen, boomtakken en schors. De domesticatie verdreef het oerrund van de open vlaktes naar het bos.

DNA wijst de weg

Bij de vorming van de Tauros wordt volop gebruikgemaakt van DNA-onderzoek en DNA-kennis van de universiteiten van Wageningen, Dublin en Davis (Californië). Er zijn uitgangsrassen geselecteerd die in DNA-samenstelling dicht bij het oerrund staan én die ook uiterlijke kenmerken bezitten van het oerrund. Bij de rassenkeuze en bij de selectie van dieren in de eerste fase van het project, is agressiviteit een belangrijke reden om een ras of een dier niet verder in te zetten in het programma. Op basis van de selectiecriteria zijn de volgende zes rassen geselecteerd: de Pajuna uit Zuid-Spanje, de Maremmana Primitiva uit Midden-Italië, de Limia uit Noord-West Spanje, de Sayaguesa uit Noord- en Centraal-Spanje, de Moronesa uit Noord-Portugal en de Podolica uit Italië.

Bij Keent ligt een tachtig jaar geleden gedempte meander van de Maas. Van de 330 hectare, die eigendom is van het Brabants landschap, wordt nu 200 hectare begraasd. Het gebied krijgt de functie van waterberging bij hoge waterstanden van de Maas. Er loopt een kudde van honderd volwassen dieren en dat is een mix van een aantal Iberische rassen uit Spanje en Portugal en Podolische rassen uit Italië. Overtollige dieren gaan naar andere Taurus-projecten in Nederland en de rest van Europa. Kempen-Broek bij Weert is zo'n project. Dit landbouwgebied, dat oorspronkelijk heel nat was, wordt opnieuw 'vernat' en teruggegeven aan de natuur.

Een mix van honderd Taurossen, Exmoorponies, reeën, wilde zwijnen en edelherten moeten vanaf 2016 door begrazing dit gebied open houden. Het project Kempen-Broek is opgezet door de provincie Limburg en ARK Natuurontwikkeling. Het gebied moet een toeristische attractie worden.

Kritische kanttekeningen

Het boek maakt duidelijk dat het terugfokken van het Euro-Aziatische oerrund met behulp van DNA-onderzoek een heel interessant wetenschappelijk experiment is. Het is jammer dat de Podolica en de Schotse Hooglander niet besproken worden in het boek. Wel wordt de indruk gewekt dat

Illustratie: Daniel Foidl

Kop van het oerrund

beide rassen een rol spelen bij de vorming van het oerrund. Het kruisingssysteem dat toegepast wordt, komt niet goed uit de verf in de illustratie. En de vraag of de oude Zuid-Europese rassen aangepast zijn aan de Nederlandse omstandigheden wordt niet aangeoerd. Vanuit dat oogpunt blijft een aantal oorspronkelijke Nederlandse runderrassen de concurrent van het oerrund. ●

Kor Oldenbroek

Verskil in grootte tussen stieren en koeien bij het oerrund

Illustratie: Daniel Foidl

Het oerrund, een levende legende

Ronald Goderie, Wouter Helmer, Henri Kerkdijk-Otten en Staffan Widstrand.
ISBN: 978-90-8740-160-3; prijs € 29,95;
te bestellen via: http://www.roodbont.nl/en/bookshop/30-1_Dutch